

ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ՄՋԵՐ

(ԱԻ)

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀԱՊԱՆՆԵՐԻ ԿՈՐՊՈՒՄԻ
(ԻՀՊԿ) ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ ԵՎ ՆՐԱ ԴԵՐԸ ԻՐԱՆԻ ԶԻՆՎԱԾ ՈՒԺԵՐԻ
ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ

1979 թվականի փետրվարին Իրանում տեղի ունեցած Իսլամական հեղափոխության հաղթանակի արդյունքում Իրանը դարձավ Իսլամական հանրապետություն: Միապետության տապալումից անմիջապես հետո տարբեր սոցիալական շերտեր ներկայացնող ղեկավար կենտրոնների միջև առաջացան գաղտնի կամ ակնհայտ հակամարտություններ: «Հեղափախական կոմիտեները», «հեղափախական տրիբունալները», փասդարների (պահապաններին) խմբավորումները չէին ենթարկվում ժամանակավոր կառավարությանը, անտեսում էին նրա կարգադրությունները և նույնիսկ խառնվում էին նրա գործունեությանը¹: Փաստորեն երկրում սկիզբ էր առել մի իրավիճակ, որի անտեսումը կարող էր հանգեցնել անկառավարելիության, որն էլ իր հերթին կրերեք հեղափոխության նպատակների ոչ ամբողջական իրականացման և ծրագրերի տապալման: Իմամ Խոմեյնին և նրա ղեկավարած իսլամական հեղափոխությունը հաղթանակեց հիմնականում իրանական ժողովրդի անձնագոհության շնորհիվ: Հեռանկարում համապատասխան ուժերի ստեղծումն էր, որոնց կարելի էր վստահել ձեռք բերված հաղթանակի պահպանումը: Առաջնային էր դառնում զինված ուժերի վերաձևավորման հարցը, որն անհրաժեշտ էր նոր հանրապետության հետագա զարգացման և կայունության համար: Իհարկե կար Իրանի զինված ուժերի համակարգը, սակայն հաշվի առնելով այն փաստը, որ բանակը Մոհամմադ Ռեզա շահի օրոք համարվում էր նրա հիմնական հենարանն ու պաշտպանը նոր սկիզբ առնող հեղափախական շարժման դեմ, ինչպես նաև օգտվում էր զանձարանի հնարավորություններից: 1970-ական թվականների կեսերին երկրի գլխաված ուժերի նորագույն զինատեսակներով ու

գլխտեխնիկայով սպառազինումը կլսնում էր 5-6 մյուս դուստր. որը անմախաղեպ էր ժամանակի որևէ ուղի կրկնի զարգացման քննազավառում²։ Անհրաժեշտ էր ստեղծել մեկ այլ ուժային կառույց. որն անվերապահապես կծուտայեր նոր վարչակարգին և անձնուրաց կերպով նվիրված կլիներ Իսլամական հանրապետությանն ու նրա զաղափարախոսությանը։

1979 թվականի մայիսին Իմամ Խոմենիի հանձնարարությամբ ստեղծվեց Իսլամական հեղափոխության պահապանների կորպուսը (ԻՀՊԿ). որին նախապես անդամակցեցին 10 հազար կամավորներ³։ ԻՀՊԿ-ի կորիզը կազմեցին Իսլամական կոմիտեների գլխավոր խմբավորումները, որոնց անվանում էին փասդար (պահապան), ինչպես նաև «Բասիջ» աշխարհագործի գործառնները⁴։ Հոգևորականության կողմն անցած բանակի հրամանատարական անձնակազմը անհանգստությամբ ընդունեց ԻՀՊԿ-ի ստեղծման փաստը⁵, ընկալելով այն որպես իրենց նկատմամբ անվստահության դրսևորում, սակայն չկարողացավ ինչ-որ կերպ հակադրել։ Նրանց հավաստիացրեցին, որ ԻՀՊԿ-ն չի խառնվի բանակի գործերին, քանի որ իրենց խնդիրները տարբեր բնույթի են. բանակը պետք է զբաղվի երկրի պետական սահմանների և տարածքային ամբողջականության պաշտպանությամբ, իսկ ԻՀՊԿ-ն՝ «հաստատուն կերպով կպաշտպանի իսլամական հեղափոխությունը թշնամիներից»⁶։ Խոմենիին էլ իր հերթին պահապանների կորպուսին արգելեց մասնակցել քաղաքական գործընթացներին⁷, սակայն ժամանակի ընթացքում այդ անջրպետը թուլացավ և ԻՀՊԿ-ի ռազմական և տնտեսական զարգացումը նրան թույլ տվեց քաղաքական ազդեցության որոշակի լծակներ ձեռք բերել։

Ի դեմս Իսլամական հեղափոխության պահապանների կորպուսի, իշխող հոգևորականությունն ունեցավ բանակից անկախ մի ուժ, որին կարելի էր վստահել՝ նորաստեղծ հանրապետության ներքին կայունությանն ու իսլամական զաղափարների զարգացմանն ու տարածմանը վտանգ սպառնալու դեպքում։

Համաձայն 1982թ. մայիսին հաստատված ԻՀՊԿ-ի կանոնադրության, նրա բարձրագույն հրամանատար էր հանդիսանում երկրի հոգևոր առաջնորդը⁸։ Այնտեղ մասնավորապես նշված է, որ ԻՀՊԿ-ն նախատեսված է.

- Իրանում իսլամական հեղափոխության և նրա նվաճումների պաշտպանության
 - Իրանի իսլամական հանրապետության սահմանադրության շրջանակներում իսլամի իշխանության տարածման.
 - Իսլամական գաղափարների իրականացման մշտական աջակցության.
 - Բանակի հետ համագորակցության միջոցով ԻԻՀ-ի պաշտպանության ներուժի հզորացման.
 - «Բասիջ» աշխարհագրի կազմավորման և պատրաստման համար:
- Ինչպես նաև կատարում է այնպիսի գործառնություններ. ինչպես տարերային աղետների ժամանակ փրկարարական աշխատանքների իրականացում, իրավապահ մարմիններին օգնության ցուցաբերում՝ պետական կառույցների և կրոնական ու քաղաքական գործիչների պաշտպանության դեպքում⁹:

Իրանի իսլամական հանրապետությունը դեռևս ամբողջովին չէր հաղթահարել հետհեղափոխական ճգնաժամը, երբ 1980թ. սեպտեմբերին սկսվեց Իրան-Իրաքյան պատերազմը: Ութամյա պատերազմն ականալից փորձադաշտ դարձավ նորաստեղծ ԻՀՊԿ-ի համար: Իսլամական հեղափոխության պահապանների կորպուսը պատերազմի ընթացքում առավել ծանրակշիռ և նվիրված ուժն էր հոգևոր առաջնորդի համար: Կորպուսի հրամանատարությունը արագորեն աճող զորամիավորումներին, որոնք անվերջ համալրվում էին գաղափարապես պատրաստված մարտիկներով, անխնա կերպով ուղարկում էր ամենաթեժ կետերը: Հենց դա էլ կորպուսի պահապաններին դարձրեց հերոսներ և բարձրացրեց նրանց հեղինակությունը Իրանի հասարակության շրջանում: Իրան-Իրաքյան պատերազմի տարիներին ԻՀՊԿ-ն վերածվեց «իսկական» բանակի, որի կազմում հետագայում ընդգրկվեցին նաև երկրի ռազմաօդային ուժերը և նավատորմը¹⁰: Փաստորեն ԻՀՊԿ-ն արդարացրեց իր նշանակությունը: Հետագա 10 տարիների ընթացքում կորպուսի անձնակազմի թվաքանակը աճեց ավելի քան 50 անգամ և 90-ական թվականներին հասավ մոտ կես միլիոնի¹¹:

Ներկայումս Իսլամական հեղափոխության պահապանների կորպուսը Իրանի իսլամական հանրապետության զինված ուժերի համակարգում զբաղեցնում է իր հաստատուն և անփոխարինելի տեղը:

ԻՀՊԿ-ի ներկա կառուցվածքն իր մեջ ներառում է ցամաքային գոտիներ, ռազմաօդային և ռազմածովային ուժեր¹²: Հատկանշական մի փաստ չնայած ԻՀՊԿ-ն համարվում է ԻԻՀ զինված ուժերի բաղկացուցիչ մաս. սակայն այնտեղ զինծառայողների հավաքագրումը կատարվում է ոչ թե պարտադիր զինապարտության օրենքի համաձայն, այլ կամավոր սկզբունքներով: Այդ կամավորականները հիմնականում «Բասիջ» աշխարհագրի ներկայացուցիչներ են, որոնք փաստացի գտնվում են ԻՀՊԿ-ի ղեկավարության տակ և բաժանվում են երեք խմբի՝ շարքային անդամներ, որոնք անցել են պարտադիր վերապատրաստման ծրագիր, ակտիվ անդամներ. որոնք շարունակում են ծառայությունը համապատասխան ծրագրով, և հատուկ մարտիկներ, որոնք հաշվառված են ԻՀՊԿ-ի պահեստագործում և մշտական կապի մեջ են գտնվում վերջինիս հետ՝ ստանալով ԻՀՊԿ-ի ծառայակցի վկայական¹³: Ստացվում է, որ ԻՀՊԿ-ի հրամանատարական կազմը սկզբում կամավորներից ընտրում, վերապատրաստում և կազմավորում է «Բասիջ» աշխարհագրեր, իսկ հետո արդեն ընտրյալ կամավորներից լավագույններին անդամագրում է իր շարքերը: Արդյունքում ստեղծվում է մի ուժ, որը պատրաստ է աներկբա անձնագոհության՝ հանուն իսլամական պետության ներքին անվտանգության պահպանման: Իրանի իսլամական հանրապետության 30 մարզերն իրենց հերթին բաժանված են ԻՀՊԿ-ի 16 շրջանների¹⁴: այսպիսով ԻՀՊԿ-ին հնարավորություն տալով իր հսկողության տակ պահել ամբողջ երկրի տարածքը:

Իր գոյության 30 տարիների ընթացքում Իսլամական հեղափոխության պահապանների կորպուսը վերածվել է մի հզոր կազմակերպության, որն ամբողջությամբ ենթարկվում է ներկայիս հոգևոր առաջնորդ Ալի Խամենեյին, և հաշվի առնելով Իրանում նրա գործունեության ծավալներն ու հնարավորությունները, կարելի է փաստել, որ ԻՀՊԿ-ն հիրավի հանդիսանում է Իսլամական հեղափոխության կարևոր ձեռքբերումներից մեկը:

MHER BAGHDASARYAN
(IOS)
**THE CREATION OF THE ISLAMIC REVOLUTION GUARDS CORPS: ITS
ROLE IN THE SYSTEM OF MILITARY FORCES OF IRAN**

After Islamic revolution on May 1979 on the instructions of imam Khomeini has been organized the military body of the Islamic revolution guards corps in which authority ruling clergy gave the independent power apart from army. For 30 years of the existence the Islamic revolution guards corps it was transformed to the influential organization which entirely submits to spiritual leader Ali Hamenei and providing external and internal safety of the country.

ԾԱՆԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Иранская революция 1978-1979, М., "Наука", Шестаков А. П. : Создание духовенством Корпуса стражей исламской революции как инструмента борьбы за безраздельное политическое господство, с. 163.
2. Բալթրիսկայի Վ., «Իրանի Պաշտպանություն», Եր., 2005, էջ 691:
3. Բալթրիսկայի Վ., «Իրանի Սյուր», Եր., 1999, էջ 95:
4. Зарубежное военное обозрение N12, 1984, О. Чернета <http://hist-battle.chat.ru/kcir.htm>
5. Иранская революция 1978-1979, М., "Наука". А. П. Шестаков: Создание духовенством Корпуса стражей исламской революции как инструмента борьбы за безраздельное политическое господство, с. 165.
6. Նույն տեղում:
7. Журнал "Власть", N5 (808), Тридцать лет на страже. <http://www.kommersant.ru/doc.aspx?DocsID=1112450&print=true>
8. Зарубежное военное обозрение N12, 1984, Чернета О., <http://hist-battle.chat.ru/kcir.htm>
9. Главнокомандующий Корпуса стражей исламской революции Ирана о пересмотре роли корпуса. 20.05.2008 <http://farsiiran.narod.ru/news/KSIRroul.htm>
10. Журнал "Власть", N5 (808), Тридцать лет на страже. <http://www.kommersant.ru/doc.aspx?DocsID=1112450&print=true>
11. Բալթրիսկայի Վ., նույն տեղում, էջ 95:
12. Նույն տեղում:
13. http://ru.wikipedia.org/wiki/Стражи_Исламской_Революции Военная и
идеологическая подготовка в КСИР
14. http://ru.wikipedia.org/wiki/Стражи_Исламской_Революции Территориальная
деятельность КСИР.